

การวางแผนประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะสีชัง ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากร สภาพแวดล้อมชุมชนและการท่องเที่ยวของ หมู่เกาะสีชังอย่างยั่งยืน

กรรณิการ์ อัสวตรเดชา*

* รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

เกาะสีชัง ถึงแม้ว่าจะเป็นเกาะขนาดเล็กที่มีพื้นที่เพียง 18 ตารางกิโลเมตร แต่ก็ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรี เพราะไม่เพียงแต่จะมีธรรมชาติที่สวยงามแล้วยังนับได้ว่าเป็นแหล่งที่มีโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แหล่งหนึ่งในประเทศไทย อาทิ พระจุฑาธุชราชฐาน พระราชวังฤดูร้อนในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปุชนิยสถาน ปุชนิยวัตถุ เช่น ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ รอย พระพุทธรูปจำลอง ฯลฯ ให้นักท่องเที่ยวได้มาสักการะ อีกทั้งยังเป็นแหล่งตกปลาที่มีชื่อเสียงและเป็นแหล่งดำน้ำดูปะการังน้ำตื้นที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ และจังหวัดชลบุรี นอกจากนี้เกาะสีชังยังมีท่าเรือ ที่จอดเรือขนส่งสินค้า และด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การจอดทอดสมอ ลมสงบ จึงทำให้มีการใช้พื้นที่บริเวณรอบเกาะและบนเกาะเพื่อวัตถุประสงค์ทางพาณิชย์และการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่การท่องเที่ยวจะเติบโตต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งการเติบโตที่ขาดการวางแผนในการพัฒนาและขาดการจัดการที่ดี ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของการแย่งใช้ทรัพยากรต่าง ๆ บนเกาะที่มีอยู่อย่างจำกัด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิประเทศที่ก่อให้เกิดปัญหาการกัดเซาะ การลุดกล้าทำลายโบราณสถาน การเจริญเติบโตของชุมชน และการบริการนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างหนาแน่น ไม่เป็นระเบียบ ขาดการควบคุม ตลอดจนการมีรูปแบบของสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่ไม่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่มีผลในการทำลายทัศนียภาพและภาพลักษณ์ของเกาะสีชัง ปัญหาการกำจัดขยะและของเสีย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ นับวันจะส่งผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการทำลายการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง

ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังเป็นไปอย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจอย่างพอเพียง มีการใช้และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง และประชาชนในท้องถิ่นมีสภาพทางสังคมที่ดี ซึ่งทั้ง 3 สิ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงหัวใจหลักดังกล่าว ซึ่งจะครอบคลุมถึงการวางแผนพัฒนาทางด้านกายภาพที่มีการเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการควบคุมดูแล และบริหารจัดการให้การพัฒนาเป็นไปตามแผนดังกล่าวโดยการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนมีการวางแผนในการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโบราณสถานที่สำคัญและพื้นที่โดยรอบเกาะสีชังให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า และมีจิตสำนึกที่ดีในการคุ้มครอง ดูแล และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ในการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากร สภาพแวดล้อม ชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสีชังอย่างยั่งยืน ได้มีการสำรวจข้อมูล และรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิอย่างรอบด้านทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยใช้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) มาเป็นกรอบในการพัฒนา

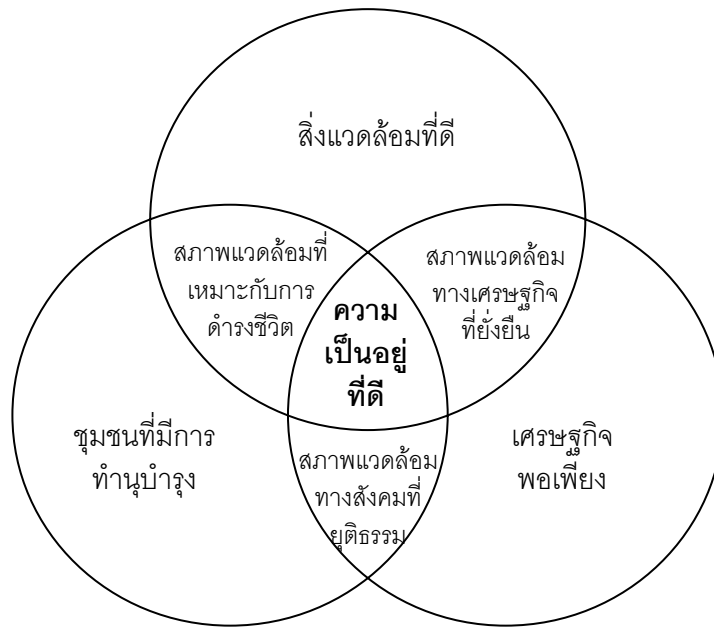
แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Concept)

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ไปจำกัดความสามารถของคนยุคต่อไปในการ

ตอบสนองความต้องการแบบเดียวกัน ซึ่งหมายถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างประหยัดและคุ้มค่า เพื่อรุ่นลูกรุ่นหลานจะได้มีทรัพยากรเดียวกันนี้ใช้สืบต่อไป (World Commission on Environment and Development, 1987 อ้างถึงใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548ก)

ในปี พ.ศ. 2536 กระทรวงสิ่งแวดล้อม นิวซีแลนด์ ได้สร้างแบบจำลองโครงสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งจะต้องพัฒนาและอนุรักษ์ทั้ง 3 ส่วนนี้ให้สมดุลเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี (Well Being) (ภาพที่ 1)

- สิ่งแวดล้อม คือ สิ่งแวดล้อมที่ดี (Viable Natural Environment) หมายถึง การมีคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการรองรับการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบันและอนาคต
- เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficient Economy) หมายถึง การพออยู่พอกินของคนในชุมชนตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- สังคม คือ ชุมชนที่มีการทำนุบำรุง (Nurturing Community) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และจารีตประเพณีของตนเองได้

ภาพที่ 1 แบบจำลองโครงสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ทั้ง 3 ส่วนนี้ คือ แนวทางหลักที่จะนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน ซึ่งต้องอาศัยความเสียสละ การพึ่งพาอาศัย และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในการที่จะวางแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากร สภาพแวดล้อมชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะ สีซังอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจุบันและอนาคตของทั้ง 3 ส่วน ได้แก่

- การศึกษาสภาพกายภาพของเกาะสีชัง โดยศึกษาสิ่งแวดล้อมทางบก ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค ตลอดจนสภาพแวดล้อมชุมชน
- การศึกษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเกาะสีชัง โดยศึกษาถึงการประกอบอาชีพ การจ้างงาน การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจชุมชน และอุปสงค์การท่องเที่ยวทั้งปัจจุบันและอนาคต
- การศึกษาสภาพสังคมของเกาะสีชัง โดยการศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ การศึกษาวิเคราะห์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาแผนประชาสัมพันธ์ คือ การศึกษาสภาพสังคมของเกาะสีชัง

ผลการศึกษาศึกษาสภาพสังคมของเกาะสีชัง

การศึกษาศึกษาสภาพสังคมของเกาะสีชัง เป็นการรวบรวมความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ 5 กลุ่ม คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชนและผู้นำทาง ความคิด ผู้แทนกลุ่มประมง ผู้แทนธุรกิจท่องเที่ยว และผู้แทนกลุ่มสกายแล็บ (รถรับจ้างบริการรอบเกาะ) จำนวน 20 คน ในประเด็นหลัก 3 ประเด็น คือ 1) จุดเด่นของเกาะสีชัง 2) จุดด้อย และปัญหาของเกาะสีชัง 3) แนวทางแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะสามารถสรุปได้ดังนี้

1. จุดเด่นของเกาะสีชัง

ในประเด็นนี้มีความคิดเห็นหลัก ๆ 2 ฝ่าย คือส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ว่า เกาะสีชัง มีจุดท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งธรรมชาติ โบราณสถาน สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ วิถีชุมชนที่หลากหลายวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน การเรียนรู้ ที่สามารถเที่ยวได้ในหนึ่งวันหรือพักค้างแรมก็ได้และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ

ความคิดเห็นในอีกมุมหนึ่ง คือ จุดท่องเที่ยวต่าง ๆ บนเกาะสีชังนั้นไม่โดดเด่นนัก เมื่อเทียบกับจุดท่องเที่ยวดังกล่าวในบริเวณใกล้เคียง เช่น พัทยา อโยธยา

2. จุดด้อย และปัญหาของเกาะสีชัง

จุดด้อยของเกาะสีชัง สืบเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะทำให้การเดินทางไม่สะดวก ซึ่งปัจจุบันระบบการจัดการท่าเรือ และมาตรฐานของเรือโดยสารและรถโดยสารยังไม่ดีพอ นอกจากนี้ ระบบสาธารณูปโภคบนเกาะ ทั้งน้ำและไฟฟ้ายังไม่เพียงพอ และยังเป็นเกาะที่มีหาดทรายน้อย คือ มีเพียงที่ถ้ำพังเท่านั้น จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการเล่นน้ำทะเล อีกทั้งยังมีหอยเม่นที่เป็นอุปสรรคต่อการดำน้ำ และปะการังก็เป็นปะการังชนิดที่ไม่ใช่ปะการังสีสวยงามแบบที่มักจะเห็นในสื่อต่าง ๆ

ส่วนปัญหาของเกาะสีชังนั้น มีทั้งปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านการคมนาคมและระบบสาธารณูปโภค ปัญหาของการขาดแผนพัฒนาในระยะยาว และปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

1. ปัญหาด้านมลพิษทางอากาศและทางน้ำ ฝุ่นละอองและน้ำมันจากการขนถ่ายสินค้า อาทิ น้ำมันลำปะหลังและถ่านหิน ส่งผลกระทบต่อความสะอาด สุขลักษณะ และทรัพยากรในทะเล นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านขยะและน้ำเสีย ทั้งจากบนเกาะ เรือประมง และเรือพาณิชย์ ซึ่งหน่วยงานในพื้นที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย ที่ทำเรือเป็นพื้นที่ในการดูแลของกรมเจ้าท่า

2. ทรัพยากรทางน้ำลดลง เนื่องจากการถูกบุกรุก ทำลาย และการขาดการอนุรักษ์อย่างจริงจัง

ปัญหาด้านการคมนาคมและระบบสาธารณูปโภค

1. การเดินทางไปยังเกาะ ตลอดจนการเดินทางภายในเกาะยังไม่ได้มาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานการบริการ ความน่าเชื่อถือในด้านความปลอดภัย และอัตราค่าบริการ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว

2. ที่พักค้างแรมยังไม่ได้มาตรฐาน

3. ระบบประปาและไฟฟ้ายังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยว

ปัญหาของการขาดแผนพัฒนาในระยะยาว และการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน

1. ยังไม่มีการวิเคราะห์ถึงแนวทางในการพัฒนาที่ชัดเจนว่าจะไปในทิศทางใด เนื่องจากปัจจุบันยังมีสภาพของการเป็นชุมชนประมง มีการพัฒนา

อุตสาหกรรม ในขณะที่เดียวกันก็พัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งทั้ง 3 ด้านเป็นทิศทางที่ไม่อาจไปรวมกันได้

2. ไม่มีแผนแม่บททางการท่องเที่ยว ทำให้พัฒนาไปโดยไร้ทิศทาง ขาดความร่วมมือกันแบบเป็นเอกภาพ เนื่องจากไม่มีเจ้าภาพ

3. การบูรณะโบราณสถาน ขาดการศึกษาให้ถ่องแท้ก่อนที่จะดำเนินการบูรณะ จึงไม่สามารถบูรณะให้ดีดังเดิม ทำให้สถาปัตยกรรมถูกลดความสง่างามลง จุดท่องเที่ยวหลายแห่งไม่ได้รับการใส่ใจดูแลอย่างเหมาะสม

4. คนในพื้นที่ไม่ตระหนักในความสำคัญของโบราณสถาน หรือสถานที่สำคัญภายในเกาะ ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบก็ขาดการสื่อสารกับคนในพื้นที่ ซึ่งในประเด็นนี้มีผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปว่า ควรให้คนในพื้นที่เป็นผู้ดูแลโบราณสถานเอง

5. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนบนเกาะ ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ เกิดปัญหาความขัดแย้ง และมีการแข่งขันกันสูง

3. แนวทางแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะ

โดยสรุปแล้วแนวทางหลัก ๆ ที่ต้องดำเนินการ คือ

1. จะต้องวิเคราะห์ให้ชัดเจนก่อนว่าต้องการให้เกาะสีชังเป็นอย่างไร มีจุดขายอะไร ต้องการกลุ่มเป้าหมายแบบไหน ซึ่งในการวิเคราะห์และการกำหนดแนวทางต่าง ๆ ควรให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และสานประโยชน์ร่วมกันได้

2. พัฒนาพื้นที่ให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ก่อน นั่นคือ ระบบพื้นฐานต่าง ๆ ต้องเพียบพร้อม ทั้งการคมนาคมประปา ไฟฟ้า ความสะดวก ฯลฯ จากนั้นจึงพัฒนาพื้นที่ไปในแนวทางที่ได้กำหนดไว้ โดยมีแผนแม่บท และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย
3. ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่รับผิดชอบทุกหน่วยงานควรร่วมมือกันแก้ปัญหา ไม่ว่าจะเป็กรมเจ้าท่าที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ ควรเข้ามาดูแลจัดการเรื่องเรือ กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควร เข้ามาดูแลเรื่อง ฝุ่นละออง น้ำมันจากการขนถ่ายหิน และขยะ ซึ่งปัญหาขยะนั้น รัฐบาลก็ควรเข้ามาแก้ไขกฎหมายที่ให้อำนาจกับท้องถิ่น เพื่อจะดำเนินการได้คล่องตัวยิ่งขึ้น
4. หากจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำแผนแม่บททางการท่องเที่ยว โดยชุมชนให้การยอมรับเป็นสัญญาประชาคมมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วม โดยมีเจ้าภาพในการดูแล เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่มีทิศทางในระยะยาว มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อบริหารจัดการให้ได้ประโยชน์ทั่วถึง มีระเบียบ มีการควบคุมปริมาณผู้ประกอบการให้เพียงพอ มีการจัดการท่าเรือ จัดการภูมิทัศน์ บูรณะโบราณสถานให้ถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันต้องมีการพัฒนาบุคลากรในด้านการบริการ การให้ข้อมูลที่ต้องการ มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และตระหนักในความสำคัญของสถานที่สำคัญต่าง ๆ

5. จัดเวทีให้ทุกฝ่ายได้มาร่วมสนทนาถึงทิศทางของเกาะ ทำความเข้าใจร่วมกัน และหาแนวทางปฏิบัติของแต่ละฝ่ายที่จะก่อประโยชน์ร่วมกัน หากไม่มีการกำหนดร่วมกัน ต่างฝ่ายก็จะต่างทำเพื่อเอื้อประโยชน์ของตน
6. พัฒนาระบบการศึกษาบนเกาะและปลูกจิตสำนึกของเยาวชนและคนในพื้นที่ให้ภูมิใจในประวัติ-ศาสตร์ของเกาะ และสถานที่สำคัญต่าง ๆ
7. จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมเพียงพอต่อการพัฒนา

จากปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกจากกลุ่มต่าง ๆ นำไปสู่แนวทางในการจัดทำโครงการวางแผนพัฒนาทรัพยากรสภาพแวดล้อมชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสี่ซังอย่างยั่งยืนได้ 3 แนวทาง คือ การจัดการพื้นที่ การสร้างจิตสำนึก และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ประกอบด้วย

- เยาวชน ประชาชนในพื้นที่เกาะสี่ซังและบริเวณใกล้เคียง
- องค์กรชุมชนในพื้นที่เกาะสี่ซัง
- หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
- นักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ เมื่อได้จัดทำโครงการวางแผนพัฒนาทรัพยากรสภาพแวดล้อมชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสี่ซังอย่างยั่งยืนแล้วเสร็จ ได้

มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนำความคิดเห็น และข้อเสนอแนะมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสู่แผนแม่บทในท้ายที่สุด

แผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากร สภาพแวดล้อมชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสี่ซังอย่างยั่งยืน

แผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากร สภาพแวดล้อมชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสี่ซังอย่างยั่งยืน จำแนกได้เป็น 6 แผน ได้แก่

1. แผนแม่บทด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปกรรม

มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเกาะสี่ซังอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปกรรมให้ยั่งยืน โดยการกำหนดเขตอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และจัดทำแผนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งบนบกและในทะเล จัดทำแผนอนุรักษ์ศิลปกรรมและโบราณสถาน โดยอาศัยความร่วมมือระดับชุมชน ตลอดจนส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมรักษาสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และโบราณสถานแก่ประชาชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

2. แผนแม่บทด้านสาธารณูปโภค

มุ่งเน้นให้ประชาชนมีระบบสาธารณูปโภคใช้อย่างทั่วถึง ครบถ้วน และได้รับการบริการที่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดทำแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภคทั้งระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภค-บริโภค ระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย ระบบการจัดการขยะมูลฝอย และระบบการคมนาคม ตลอดจนดำเนินการตามแผนและ

ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนเพื่อเน้นการให้บริการอย่างทั่วถึงและคุ้มค่ามากที่สุด

3. แผนแม่บทด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

มุ่งเน้นที่การสร้างสภาพแวดล้อมของหมู่เกาะสีชังให้สวยงามกลมกลืน โดยใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คุ้มค่า รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ด้วยการกำหนดแผนการใช้ที่ดินทั้งเกาะสีชังและหมู่เกาะโดยรอบที่คำนึงถึงการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมโดยรวม พัฒนาพื้นที่โล่งว่างภายในเขตชุมชนให้เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์เพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการ และควบคุมการขยายตัวของชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ แหล่งน้ำ และสาธารณูปโภค

4. แผนแม่บทด้านสังคมและวัฒนธรรม

มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของประชาชน และการฝึกอบรมให้ประชาชนเกิดความสามัคคี

5. แผนแม่บทด้านเศรษฐกิจ

มุ่งเน้นที่การส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังให้มีประสิทธิภาพ สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น ตลอดจนประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ สร้างความเข้าใจในความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถาน ตลอดจนวิถีชีวิต และประเพณีของชุมชน โดยการจัดทำแผนการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวโบราณสถาน เชื่อมโยงเป็นระบบโครงข่าย การท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ จัดองค์กรรับผิดชอบโดยตรงเพื่อการจัดการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ให้ความรู้แก่คนในท้องถิ่นให้สามารถดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในลักษณะรวมกลุ่ม จัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อเสริมรายได้อีกทางหนึ่ง จัดทำสื่อและเอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

6. แผนแม่บทด้านการท่องเที่ยว

มุ่งเน้นที่การวางแผนพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน โดยให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสังคมน้อยที่สุด ด้วยการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสี่ช้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ควบคุมขอบเขต ปริมาณหรือจัดโซนนิ่งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว พัฒนาเส้นทางเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้กลมกลืนกับภูมิประเทศ ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยว จัดระบบการประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสมให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าและเข้าใจถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะสีชัง

จากแผนแม่บทดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าสามารถจำแนกได้เป็น 3 แนวทางหลัก ๆ คือ การพัฒนาพื้นที่ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการสร้างจิตสำนึก ดังนั้นการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์จึงมีวัตถุประสงค์โดยรวมในการสร้างกลยุทธ์และกิจกรรมการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความมีจิตสำนึกในการคุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของประชาชนเกาะสีชัง กลยุทธ์และกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ยังรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว และสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะสีชังในระดับกว้าง

เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึก ตลอดจน เผยแพร่ข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะสีชัง ดังนั้น การประชาสัมพันธ์จึงต้องเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มเป้าหมายภายใน ได้แก่ ประชากร องค์กรชุมชน และหน่วยงานราชการในพื้นที่โดยมุ่งเน้นที่การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาวเกาะสีชัง และการเตรียมตัวเป็นเจ้าบ้านที่ดี เพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้มา ท่องเที่ยว
2. กลุ่มเป้าหมายภายนอก ได้แก่ นักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล นักท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่นๆ และชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นที่ การท่องเที่ยวเกาะสีชังแบบเข้าไปเย็นกลับ และการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน

กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์

1. สร้างการรับรู้เกี่ยวกับจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม
3. สร้างการรับรู้การเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่ใกล้ที่สุด

วิธีการดำเนินกิจกรรม

- กิจกรรมประชาสัมพันธ์สำหรับกลุ่มเป้าหมายภายในเกาะสีชัง เน้นการสร้างจิตสำนึก โดยจำแนกเป็น

1. โครงการสร้างจิตสำนึกสำหรับเยาวชน
2. โครงการสร้างจิตสำนึกสำหรับคนในพื้นที่

1. โครงการสร้างจิตสำนึกสำหรับเยาวชน

กิจกรรมในโครงการสร้างจิตสำนึกสำหรับเยาวชน จะเน้นให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้กิจกรรมดังต่อไปนี้

- 1.1 การฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย เป็นกิจกรรมส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโบราณสถาน การอนุรักษ์โบราณสถาน นอกจากนี้เยาวชนที่ผ่านการอบรมจะสามารถทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว และช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกาะสีชัง
- 1.2 กิจกรรมค่ายเยาวชนดูปะการัง เป็นกิจกรรมให้เยาวชนได้มีโอกาสใกล้ชิดและรู้จักทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นตน รวมถึงทราบวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรอันมีค่าเหล่านี้

1.3 การจัดทำจุลสารเยาวชนรักษ์ทะเล เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก

2. โครงการสร้างจิตสำนึกสำหรับคนในพื้นที่

กิจกรรมในโครงการสร้างจิตสำนึกสำหรับคนในพื้นที่ เน้นการส่งเสริมให้คนในพื้นที่เห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ตลอดจนเตรียมความพร้อมในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยใช้กิจกรรมดังนี้

2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการประชาชนในพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงวิถีในการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

โครงการประกวดสีซ่งน้ามอง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสะอาดของบ้านเรือนชุมชนรวมถึงสถานที่ราชการ และหน่วยงาน อันนำมาซึ่งความประทับใจแก่ผู้มาท่องเที่ยวเกาะ

- *กิจกรรมประชาสัมพันธ์สำหรับกลุ่มเป้าหมายภายนอก* เน้นการเผยแพร่และเชิญชวนให้กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของเกาะสีซ่ง ตลอดจนกิจกรรมท่องเที่ยวโบราณสถาน สถานที่สำคัญ ๆ บนเกาะสีซ่ง และการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โดยกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่

กิจกรรมไหว้พระขึ้นปีใหม่

เกาะสีชังมีสถานที่สำคัญทางศาสนาซึ่งได้รับความเคารพนับถือจากคนสีชังและประชาชนทั่วไปจำนวนมากไม่น้อย ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ รอยพระพุทธรูป วัดจุฑาทิศาธรรมสการามวรวิหาร ศาลศรีชโลธรเทพ ฯลฯ ในช่วงเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ ซึ่งตรงกับช่วงสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ และเทศกาลตรุษจีนจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การกิจกรรมไหว้พระขึ้นปีใหม่ โดยชักชวนนักท่องเที่ยวที่เป็นพุทธศาสนิกชนมาทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคล

เทศกาลไหว้พระบาท

กลางเดือนมีนาคมของทุกปี ชาวสีชังจะจัดงานนมัสการรอยพระพุทธรูปจำลอง ซึ่งพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นดำรงเดชาานุภาพอภัยเชษฐามาจากพุทธคยา ประเทศอินเดีย เพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รอยพระพุทธรูปจำลองนี้ประดิษฐานอยู่ในมณฑลปบนยอดเขาพระจุลจอมเกล้าทางทิศเหนือของเกาะ ภายในบริเวณที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปจำลองนี้ยังมีพระบรมสารีริกธาตุไว้ให้ประชาชนสักการบูชาด้วย

บนยอดเขารอยพระพุทธรูปจำลองเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นที่งดงามมาก เพราะสามารถมองเห็นเกาะสีชังทั้งเกาะ รวมทั้งเกาะขามใหญ่ และทิวทัศน์ทะเลโดยรอบ

เทศกาลวันไหล และประเพณีวันกองข้าว

เทศกาลวันไหลจัดขึ้นในวันที่ 16-17 เมษายนของทุกปี เป็นวันที่ชาวเกาะสีชังไม่ว่าอยู่ที่ใดจะเดินทางกลับมาอย่างพร้อมเพรียง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วันรวมเกาะ” ประเพณีที่ทำกันในวันนี้คือ “การอุ้มสาวลงน้ำ” หรือ “จูงมือลงทะเล” บริเวณชายหาดที่เกาะขาม ทางตอนเหนือของเกาะสีชัง

ประเพณีวันกองข้าวเป็นประเพณีที่ต่อจากวันไหล คือ วันที่ 19 เมษายน ของทุกปี ชาวเกาะสีชังจะทำพิธีกองข้าวในเวลา 4-5 โมงเย็น โคนนำอาหารคาวหวานใส่ปิ่นโตไปยังพระราชวังเดิม บริเวณหน้าศาลศรีขุโลธรเทพ ในพิธีนี้จะมีการเช่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ มีคนแต่งตัวเป็นผีแอบอยู่หลังศาล พอได้เวลาชาวเกาะจะเรียกผีมากินข้าวแล้วถามเรื่องต่าง ๆ นานา เช่น ฟ้าฝน การเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น จากนั้นก็จะไล่ผีลงน้ำไป เสมือนเป็นกรขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้หมดไป

กิจกรรมท่องเที่ยวธรรมชาติ

เกาะสีชังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเลและธรรมชาติจำนวนมากไม่น้อย และถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเลและธรรมชาติที่ใกล้ที่สุดแห่งหนึ่ง ช่วงฤดูที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ช่วงฤดูร้อนซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นที่รู้จักกันดีเช่น หาดทรายแก้ว หาดถ้ำพัง ช่องเขาขาด และหาดกิโลม ถ้ำต่างๆ หน้าผา เกาะค้ำคาว นอกจากนี้บนเกาะสีชังยังมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทั้งพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์ พันธุ์ไม้ประจำเกาะสีชังได้แก่ ต้นลั่นทม ซึ่งเป็นต้นไม้หอมที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดมาก ส่วนสัตว์อนุรักษ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะสีชังได้แก่ กระรอกขาว ซึ่งหาพบได้บริเวณทางขึ้นรอยพระพุทธรูป และช่องเขาขาด นอกจากนี้บริเวณรอบเกาะสีชังโดยเฉพาะบริเวณรอบเกาะ

จุดชมวิวของเกาะสีชัง

ค้างคาว และเกาะท้ายตาหมื่น ยังมีแนวปะการังค่อนข้างสมบูรณ์ รวมถึงสัตว์ทะเลอื่นๆ เช่น เม่นทะเลดำ หอยนางรม ปลาทะเลต่างๆ จึงถือเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกีฬาตกปลา

พระราชวังในรัชกาลที่ 5 (ที่มา: www.sanook.com)

กิจกรรมชมพระจุฑาธุชราชฐาน

พระราชวังจุฑาธุชราชฐานสร้างขึ้นในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานมาประทับอยู่ ณ เกาะสีชัง ซึ่งขณะนั้นพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี ทรงพระครรภ์ใกล้ถึงกำหนดประสูติ จึงทรงพระราชดำริว่า สมควรสร้างพระราชฐานให้มั่นคงที่เกาะสีชังเพื่อสร้างเป็นสถานที่ประทับในฤดูร้อน พระราชกุมารประสูติเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2435 และในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการ ประกาศสร้างพระที่นั่งและพระราชฐาน ซึ่งพระราชทานนามพระราชฐานแห่งนี้ตามพระนามที่ได้พระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอว่า “พระจุฑาธุชราชฐาน” ปัจจุบันพระราชฐานตั้งอยู่บริเวณตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะสีชังตรงบริเวณแหลมวัง

การจัดกิจกรรมชมพระจุฑาธุชราชฐานในช่วงเดือนกรกฎาคมและสิงหาคมจะตรงกับช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศสร้างพระที่นั่งและพระราชฐานแห่งนี้ และเป็นช่วงเดือนประสูติของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกด้วย

กิจกรรมการท่องเที่ยวตามรอยเบื้องพระยุคลบาท

กิจกรรมการท่องเที่ยวตามรอยเบื้องพระยุคลบาท เป็นการท่องเที่ยวตามเส้นทางที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จพระพาสผ่าน เช่น ช่องเขาขาดหาดกิโลมซึ่งมีพลับพลาที่ประทับของ พระองค์ท่าน ถ้ำเสวภา รวมไปถึงสิ่งก่อสร้างต่างๆที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างขึ้น เช่น สะพาน

อัมรินทร์ อัมรินทร์ประภาคาร เสาธงอัมรินทร์ วัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร
เป็นต้น

การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ควรจัดในช่วง
เดือนกรกฎาคมถึงกันยายน เพราะเป็นช่วงเดียวกันกับการจัดกิจกรรมชมวังจุฬา
ตุช เพราะนอกจากผู้มาท่องเที่ยวจะได้ทราบถึงพระมหากรุณาธิคุณของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อชาวเกาะสีชัง แล้วยังได้ทราบ
ประวัติศาสตร์ของเกาะสีชังอย่างครบถ้วนในเวลาเดียวกัน

เจดีย์วัดอัมรินทร์นิมิตร (ที่มา: www.choncity.com)

งานบวงสรวงสักการะเจ้าพ่อเขาใหญ่

ในช่วงเดือนกันยายนของทุกปี หรือใกล้เทศกาลสารทจีน จะมีประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาเจ้าพ่อเขาใหญ่เดินทางมาสักการบูชาจนกลายเป็นเทศกาลประจำปี นอกจากนี้จะมีการจัดลิเก 1 วันหนึ่งคืน ถวายเจ้าพ่อด้วย

ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ตั้งอยู่บนเขาคยาศิระ เดิมเป็นศาลที่ภายในมีช่องหินแคบ ๆ อยู่ เมื่อมีคนสักการบูชามากขึ้นจึงสร้างเป็นศาล ลักษณะทรงวิหารจีน ประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาเจ้าพ่อมีความเชื่อว่าหากใครมาราบไหว้เจ้าพ่อเขาใหญ่ติดต่อกันสามครั้งภายในสามปีจะร่ำรวย

งานรำลึก 100 ปี ชาวลีซัง

งานรำลึก 100 ปี ชาวลีซัง จัดขึ้นวันที่ 20 กันยายนของทุกปี ในงานนี้ผู้ที่เข้าร่วมจะแต่งกายย้อนยุคสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดประกวดการแต่งกาย การออกร้านขายของต่างๆ ของชาวเกาะ และการรับประทานอาหารร่วมกัน

ประเพณีข้าวมันส้มตำ (วันลอยกระทง)

ประเพณีข้าวมันส้มตำจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ซึ่งตรงกับประเพณีวันลอยกระทงของคนไทยโดยทั่วไป ในวันนี้ผู้หญิงชาวเกาะลีซังจะเตรียมข้าวมันส้มตำไว้ เมื่อได้เวลา 24.00 นาฬิกา จะลำเลียงข้าวมันและส้มตำจากบ้านไปสู่พระราชวังเดิมเพื่อรับประทานร่วมกัน จากนั้นจะลอยกระทงร่วมกันอย่างสนุกสนาน

การวางแผนประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะสีชัง ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากร สภาพแวดล้อมชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสีชังอย่างยั่งยืน มิใช่เพียงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ แต่เป็นการสร้างโครงการและกิจกรรมที่เข้าถึงจิตใจของกลุ่มเป้าหมายทั้งประชาชนในพื้นที่และบุคคลภายนอก เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง และเพื่อให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี อันเป็นเป้าหมายของการดำเนินการตามแผนแม่บท

บรรณานุกรม

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2548ก). **ร่างรายงานขั้นสุดท้ายโครงการวางแผนพัฒนาทรัพยากร สภาพแวดล้อมชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสีชังอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ. (อัครลำเนา)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2548ข). **ร่างแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากร สภาพแวดล้อมชุมชน และการท่องเที่ยวของหมู่เกาะสีชังอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ. (อัครลำเนา)

